

Vastaajana luennon pitänyt työterveyshuollon erikoislääkäri, liikennelääkäri, kliininen opettaja Heta Lindblom. Huom: nämä vastaukset eivät ole minkään terveystarkastusohjeiden tai Työterveyslaitoksen virallinen linja, mutta kokeneen kuljetusalan hoitaneen erikoislääkäriin asiantuntemukseen ja lähteisiin perustuvia, katso yst. luentodiat ja lähteet.

1. Ammattikuljettajien määritelmästä kysyttiin useammassa kysymyksessä. Tästä on tehty myös tarkennettua määritelmää tulossa olevaan terveystarkastusohjeeseen.
Tällä hetkellä mistään yhdestä lähteestä ei löydy tätä määritelmää, mutta asia ei ole mitenkään uusi. Kuljetusalan työntekijöitä eli ammattikuljettajia meillä on ollut jo vuosikymmeniä työelämässä. Ammattikuljettaja on henkilö, jonka pääasiallinen työ on pyörillä kulkevan liikennevälineen, kuten rekka-auton, kuorma-auton, linja-auton, taksin tai muun kuljetusvälineen kuljettaminen ammatillisesti. Ammattikuljettajat voivat työskennellä monilla eri toimialoilla. Ammattikuljettaja on siis henkilö, joka kuljettaa tavaraa ja/tai matkustajia ammattimaisessa liikenteessä ja jolla on ajokortin lisäksi lain edellyttämä ammattipätevyys. Kuljetusalan tietyt ammatit vaativat siis ammattiajolupaa ja ammatillista koulutusta, kuten raskaankaluston kuljettajat, kuorma-autokuljettajat, linja-autonkuljettajat ja taksinkuljettajat. Lisäksi autokoulun opettajat ja liikenneopettajat luetaan myös terveystarkastusten suhteen R2 ajokorttiryhmään. Lisäksi Traficom v. 2021 ohjeen mukaan ambulanssin tai muun hälytysajoneuvon kuljettajat kuuluvat ajokorttiluokassa ryhmään 2, jos ajoneuvon kokonaismassa ylittää 3,5 tonnia. Tällöin heiltä edellytetään ryhmän 2 ajoterveystarkastusten täyttymistä ja hyvinvointialueet voivat myös omalla päätöksellään edellyttää ryhmän 2 ajoterveystarkastusten täyttymistä.
2. Ammattikuljettajien terveystarkastusten lakiperusteita pohdittiin kysymyksissä. Erityinen tapaturman vaara mietitytti ja kaivattiin perusteluja, miten esim. työpaikkaselvitysraportissa perustellaan tämä. Pohdinnoissa ja kysymyksissä nostettiin myös esille, että erityinen tapaturman vaara ei ole altiste, eikä se sitä olekaan.
Huomioitavaa on, mikä tekee asian arvioinnin haastavaksi, että ammattikuljettajan työ asettaa erityisiä vaatimuksia terveydelle ja tähän on usea laki taustalla. Kannattaa katsoa luentodiojen lakiviitteet tarkemmin avattuina Finlexistä ja Traficom v. 2021 ohjeista. Lisäksi ammattikuljettajan työssä voi toisinaan olla erityinen sairastumisen ja/tai erityinen tapaturman vaara. Erityistä sairastumisen vaaraa arvioidaan kuten muissakin töissä ja terveystarkastusten sisältö määräytyy altisteen/altisteiden mukaan; esim yötyö, väkivallan uhka, koko kehon värinä, melu, haitalliset kemikaalit, biologiset altisteet tai poikkeavat lämpöolot. Erityinen tapaturman vaara perustuu ajatukseen, että raskaan kaluston kuljettajilla sekä muilla ammattiajokortin haltijoilla riskit liikenteessä ovat suurempia kuin muilla nk. vapaa-ajan kuljettajilla. Ammattikuljettajat työskentelevät liikennetietojen alaisena jokapäiväisessä työssään. He ajavat selvästi muita enemmän, raskaat ajoneuvot aiheuttavat kolaritilanteissa enemmän vahinkoa, kuljettajat eivät voi jättää ajamatta huonon sään tai muun vastaavan syyn vuoksi, lisäksi ammattikuljettajat ovat vastuussa matkustajien turvallisuudesta. Ammattikuljettajien liikennetapaturmariskin on arvioitu olevan 30-kertainen verrattuna muihin kuljettajiin. Terveystarkastusten huomiointi ja säännölliset terveystarkastukset ovat täten perusteltuja ja laajempia kuin nk. pelkkä ajokorttitarkastus. Huomioitavaa, että krooninen sairaus lisää riskiä olla syyllinen osapuoli kahden auton kolarissa noin nelinkertaiseksi (tässä lähteenä OTI:n tilastot).

3. Lisäksi kysyttiin millä perusteella pelkät ajokorttitarkastukset eivät riitä. Pyydän käymään luennon vielä läpi ja katsomaan myös edellä olevan vastauksen nostot. Ammattikuljettajan työkyvyn arvio on laajemmin paljon muutakin kuin vain ajokyvyn arviota. Lisäksi R2 ajokorttitarkastusten rytmitys ei huomioi nuoria alle 45-50v ammattikuljettajia.
4. Kysymys tuli myös koskien ammattikuljettajien terveystarkastusten rytmitystä. Ammattikuljettajien terveystarkastukset luetaan terveystarkastuksiin työn terveysvaatimusten vuoksi eli TEV-tarkastuksiin, joissa alkutarkastus tehdään aina työtä aloittaessa. Tämän jälkeen määräaikaistarkastukset määrääjoin; suositukseni 3-5 vuoden välein 60 v saakka, jonka jälkeen 1-2 vuoden välein. Ammattikuljettajien tarkastukset kannattaa rytmittää mahdollisten ESV-tarkastusten kanssa samaan rytmiin ja mahdollisuuksien mukaan myös huomioiden ajokorttitarkastusten rytmitys. Tällöin toiminta on työterveysyhteistyötä tukevaa ja ajankäyttö sekä kustannukset huomioiden myös järkevää.
5. Kysymys liittyen sopivuus-lausuntomerkintöihin: saako sopivuus-lausuntoon tehdä merkinnän ajokiellosta tai alkolukosta? Tietosuoja-lainsäädäntö huomioiden näitä merkintöjä en suosittele kirjaamaan sopivuus-lausuntoon. Lausunnossa otetaan kantaa ammattikuljettajan työhön sopivuuteen terveysvaatimuksiin nähden ja mikäli henkilö on rajoituksin sopiva se merkitään ja lisätietoihin tarkennuksena esimerkiksi, että suositellaan työkykyneuvottelua. Lisätietoihin ei kannata laittaa merkintää, että soveltuu muuhun työhön kuin kuljetusalan työhön, kun sopivuudessa on nimenomaan arvioitavana soveltuvuus terveysvaatimuksiin nähden ammattikuljettajan työhön. Tällöin kyseessä on sopimaton tilanne, jos ajokielto on todettu. Mikäli kyseessä on tilapäinen tai kuntoutettavissa oleva ajokielto, kannattaa merkitä, että sopivuutta ei voida arvioida ja/tai vaatii seurantaa. Puolestaan SvA-todistukseen voi laittaa sairauspoissaolon ajaksi suosituksen korvaavaan työhön soveltuvuudesta.
6. Edellä olevaan kysymykseen viedä tarkennus koskien ammattikuljettajan alkolukkoa. Jos henkilöllä on päihdehäiriö, joka sen asteinen, että vaatii alkolukon, niin silloin ammattikuljettajan työn terveysvaatimukset ja työkykyisyys eivät todennäköisesti täyty, eikä henkilö voi toimia tällöin ammattikuljettajana. Huomioitavaa, että jos kyseessä on poliisin määräämä alkolukko, se koskee kaikkia ajoneuvoja, joita henkilö ajaa.
7. Sitten kysyttiin yrittäjäkuljettajien terveystarkastuksista ja riittääkö heille pelkät ajokorttitarkastukset. Kuten luennossakin tulee esille, niin yrittäjäkuljettajilla on yhtäläinen vastuu työkyvystään ja ammattikuljettajan terveysvaatimusten täyttymisestä kuin työsuhteessa olevilla kuljettajilla. Yrittäjäkuljettajalla on oma työkykyriskinsä kantovastuu, mutta tässä tiedotus ja ennakoivasti työkyvystä huolehtiminen keskeistä.
8. Kysyttiin kuljetusalan nk. minimi TTH:n sisällöstä, joka on aivan vastaava kuin muilla toimialoilla. Lakisääteiseen työterveyshuoltoon (KL1) ohjaan lait ja asetukset sekä hyvätyöterveyshuoltokäytäntö. Tätä voisi verrata esimerkiksi rakennusalan lakisääteisen työterveyshuollon sisältöön, johon kuuluvat mm. tth-toimintasuunnitelman laatiminen yhteistyössä, työpaikkaselvitykset, terveystarkastukset, työkyvyn tukitoimet ja työkykyarviot sekä TANO. Ei se ole kuljetusalalla sen ihmeellisempää!
9. Kysymys koskien laboratoriotutkimuksia, esimerkiksi PEth, CDT ja HbA1c. Nämä tutkimukset ovat herättäneet paljon keskustelua myös julkisuudessa. Kyseessä on yksittäiset laboratoriotutkimukset, jotka kuitenkin antavat henkilön terveydentilasta tietoja ja suuntaa hoitoon

ja kuntoutumiseen liittyen sekä ammattikuljettajien kohdalla myös työkykyisyyteen liittyen. Yksittäinen laboratoriokoe ja sen tulos ei koskaan kerro pitkäaikaista tilannetta, vaan tarvitaan seuranta ja tilannearvio yksilöllisesti. Nämä laboratoriokokeet ovat kuitenkin tärkeä työkalu, yksi sellainen, jotka antavat suuntaa hoito- ja kuntoutumistarpeesta ja liittyvät myös työkykyarvioon. Ne kuuluvat siis yhtenä keskeisenä osana ammattikuljettajien terveystarkastuksiin. Samalla tavalla kuin esim. meluallergisen henkilön terveystarkastukseen kuuluu kuulontutkimus (AG) ja jos emme tätä tutkimusta voisi tehdä, niin miten voisimme arvioida henkilön kuuloa ja mahdollista meluvammaa; tämä olisi mahdotonta. Näin ollen tarvitsemme myös nämä laboratoriokokeet, jotta voimme tehdä arvion henkilön työkyvystä ja soveltuvuudesta ammattikuljettajan työn asettamiin terveystarpeisiin nähden.

10. Kysymys liittyen terveystarkastuksesta poisjäämiseen eli mitä jos kuljettaja ei tule tarkastukseen, johon työnantaja on hänet ohjannut. Kyseessä on lakisääteinen työn edellyttämä terveystarkastus, johon on osallistumisvelvollisuus ja työnantajan on näistä tarkastuksista saatava sopivuus-lausunto. Kannattaa katsoa Altistelähtöiset terveystarkastukset kirjan taulukko s.16 sekä STM ohje koskien terveystarkastusten lausuntoja, luku 2.